Uitgave van de vereniging
Molenvrienden Land van Cuijk

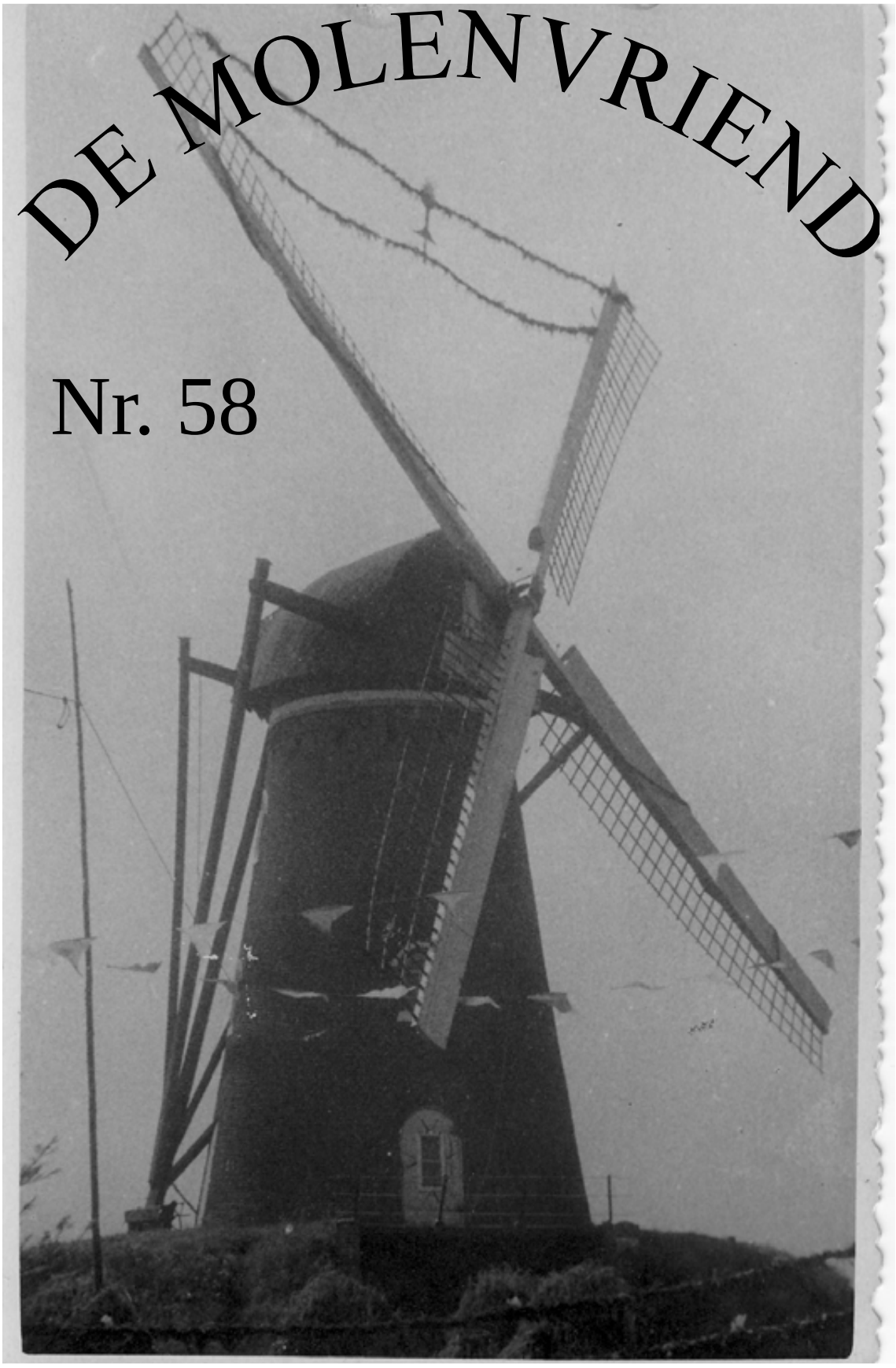

VERENIGING MOLENVRIENDEN LAND VAN CUIJK

Molenvereniging in het Land van Cuijk en Noord-Limburg
www.molens.net/landvancuijk

BESTUUR

VOORZITTER	Mari Goossens	D. Boutsstraat 25
	Tel. 0485-573815	5831 VN BOXMEER
SECRETARIS	Walter Cornelissen	Park 8
	Tel. 0485-478818	5446 PH WANROIJ
	Fax 0842-110623	E-mail: molenvrienden@home.nl
PENNINGMEESTER	Frits Harteman	Bilderbeekstraat 23
	Tel. 0485-572271	5831 CW BOXMEER
BESTUURSLEDEN	Twan Jacobs	Hoekseweg 1
	Tel. 0485-372212	6591 XN GENNEP
LEDENADMINISTRATIE	Tel. 0485-322460	Park 8
	Fax 0842-110623	5446 PH WANROIJ
	GIRONUMMER: 4008385 *onder vermelding adres penningmeester*	
MOLENARCHIEF LAND VAN CUIJK	Hans Heijs	Steenstraat 85A
	Tel. 0485-577330	5831 JC BOXMEER
	Eenieder kan na afspraak het archief raadplegen	

DE MOLENVRIEND 58

Colofon

Jaargang 22, nummer 3, december 2006
Lijfblad van de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk, opgericht in 1984.
De Molenvriend wordt gratis toegezonden aan de leden van de vereniging. De contributie hiervoor is € 10,--. Aanmelding kan geschieden door het bewuste bedrag te storten op de girorekening van de vereniging. De Molenvriend is een advertentiemedium. Prijs losse nummers € 1,50.
ISSN 1384 8526

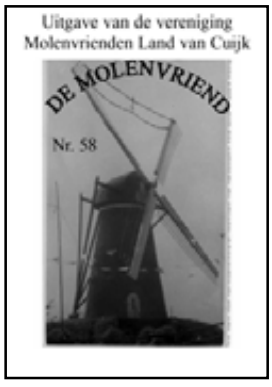

REDACTIE *Harry Daverveld* *Mari Goossens*
Frits Harteman *Peter Simons*
Marko Sturm *Paul Verheijen*

REDACTIEADRES *D. Boutsstraat 25* *5831 VN BOXMEER*
e-mail: mjfagoossens01@hetnet.nl
De Erica 2 *5831 RX BOXMEER*
e-mail: j.m.sturm@alumnus.utwente.nl

VERDER WERKTE(N) MEE *Walter Cornelissen en Peter Pouwels*

ILLUSTRATIES *Walter Cornelissen, Mari Goossens, Frits Harteman, Peter Pouwels en Marko Sturm*

VOORPAGINA *De Martinus te Beugen versierd ter geleg enheid van het priesterfeest van H.P. van den Berg (foto uit 1943, collectie Frits Harteman)*

In dit nummer

pagina 2 **Colofon**
pagina 3 **In dit nummer**
Van de redactie
pagina 4 **Mededelingen van het bestuur**
pagina 5 **Een speurtocht naar een niet meer bestaande wipmolen**
nieuwe gegevens over de herkomst van de onderdelen van de Martinus te Beugen
door: Frits Harteman
pagina 8 **2007: het jaar van de molen**
aankondiging van de activiteiten in het kader van het jaar van de molen
door: Walter Cornelissen
pagina 9 **Ja, een brandblusser die hebben we!**
blusoefening na de laatste molenaarsvergadering
door: Walter Cornelissen
pagina 10 **De molenbiotoop**
de actuele situatie van de biotoop van de Martinus te Beugen
door: Marko Sturm
pagina 12 **Molenpoëzie**
pagina 13 **Natuur rondom de Bovenste Plasmolen**
door: Peter Pouwels
pagina 14 **Aan de licht**
een molenaar stelt zich voor...
door: Peter Pouwels
pagina 15 **Molens in de regio**
de stand van zaken omtrent de molens in de regio
door: Mari Goossens en Marko Sturm

Van de redactie

Hopelijk zal dit nieuwe nummer van de Molenvriend aan het begin van het jaar 2007 bij U op de deurmat vallen. Omdat ik er niet op durf te rekenen dat het nog lukt om alles voor Kerstmis af te ronden, wil ik veiligheidshalve alleen een nieuwjaarswens hier vermelden. Namens de redactie wens ik al onze lezers een goed en gelukkig 2007. Voor de molenaars onder ons een voorspoedig jaar met veel wind en weinig problemen met de molen en alles wat daar omheen speelt.
Vereniging De Hollandsche Molen heeft het jaar 2007 uitgeroepen tot het jaar van de molen. Dit houdt in dat men op nationaal niveau extra publiciteit aan molens wil geven. In het kader hiervan zullen er ook in onze regio activiteiten georganiseerd worden. Het belooft dus zowel voor de molenaars als voor andere geïnteresseerden, waaronder de niet-molenaars onder ons lezerspubliek, een interessant jaar te worden. In een kort artikel in dit nummer besteden we alvast aandacht aan de geplande invulling van de activiteiten.

Zoals de voorpagina al verklapt, besteden we deze keer aandacht aan de Martinus te Beugen. Niet zo heel lang geleden is er iets meer duidelijkheid gekomen over de herkomst van de (hergebruikte) onderdelen van deze molen. Verder komt deze molen aan bod bij de rubriek “De molenbiotoop”.

In de hoop dat we U in 2007 weer, zoals altijd, op de hoogte kunnen houden van alle nieuwtjes op regionaal molengebied, rest mij nog om U namens de redactie veel leesplezier toe te wensen.

Marko Sturm

Mededelingen van het bestuur

Zoals ieder najaar houden de molenaars weer hun jaarlijkse molenaarsoverleg, en dit jaar was het op 24 oktober te Wanroij. Dit overleg is bedoeld om weer eens lekker bij te praten over van alles en nog wat. Ook komen er serieuze onderwerpen op tafel zoals **"2007 het jaar van de molen"**. De aanwezige molenaars waren het eens om 2007 aan te grijpen om ook de molens in het Land van Cuijk en Noord-Limburg onder de aandacht te brengen van het publiek. Er is besloten om een werkgroep samen te stellen die een eerste aftrap gaat doen en die een koers gaat uitzetten. Deze werkgroep bestaat uit de volgende personen: Peter Simons, Paul Verheijen, Hans Heijs en Walter Cornelissen.

Tevens werd er door John Houben gesproken over de wijzigingen in de Arbo-wet. Een belangrijk punt hieruit is dat de molen een gevaarlijk werktuig is en een RI&E daarom verplicht is, de (recente) aanpassingen in de wet (voor vrijwilligerswerk, red.) zijn dus niet allemaal van toepassing op molens. Een ander belangrijk punt voor molenaars is om te controleren hoe je verzekerd bent, ook als dit via de gemeente gaat. Deze sluit vaak een kapitaalverzekering af voor de vrijwilligers, de dekking kan soms niet toereikend zijn.

De redactie van de Molenvriend is uitgebreid met Paul Verheijen, hij zal de werkzaamheden van Marko Sturm overnemen wanneer deze hiervoor geen voldoende tijd zou kunnen vrijmaken. Paul veel succes in de redactie.

Daar de archiefcommissie momenteel in ruste is, heeft het bestuur besloten om de archiefmappen op te slaan bij Hans Heijs. De leden die nog mappen of andere archiefstukken in hun bezit hebben, kunnen deze inleveren bij Hans of bij één van de bestuursleden.

Tevens werd besproken om de molens onder de aandacht te brengen bij het bedrijfsleven. Diverse bedrijven hebben vaak klanten van over de gehele wereld op bezoek die tijdens hun verblijf hier graag iets van onze omgeving willen zien. Door de bedrijven aan te schrijven willen wij onder de aandacht brengen dat onze molens zowel door de week als in het weekend te bezoeken zijn.

Als uitsmijter deze avond was er uitleg over hoe te handelen bij brand, meer hierover kunt u verderop in dit blad lezen. Namens het bestuur van de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk wens ik iedereen een gezond en goed molenjaar 2007 toe.

Walter Cornelissen
secretaris

Bij overname van artikelen en/of foto's, auteur en eventuele bron(nen) vermelden. Tevens hiervan melding maken bij de uitgeefster of redactie van dit blad.

De redactie stelt zich niet aansprakelijk voor eventueel gemaakte fouten of anderszins ontstane ongemakken.

Een speurtocht naar een niet meer bestaande wipmolen

Inleiding
Zoals wellicht bekend, zijn er in de "Martinus" onderdelen verwerkt die oorspronkelijk in een wipmolen gezeten hebben. Wat mogelijk niet bij ieder bekend is, is het feit dat waarschijnlijk ook de betreffende wipmolen getraceerd is. Over de voorgeschiedenis en het achterhalen van onderdelen en de oorspronkelijke wipmolen gaat het onderstaande artikeltje.

Begin
Het gebeurde op een dag in april in 1993. Nico Jurgens zou ons en de "Martinus" molen bezoeken om te draaien, wat veevoer te malen en uiteraard om de molen te bekijken. Tijdens deze laatste bezigheid ontdekte hij dat een paar vloerbalken van de meelzolder gemaakt waren uit kokerbalken van een wipmolen. Van het een kwam het ander. De molen werd nu bij wijze van spreken met een vergrootglas bekeken en voorlopige conclusies werden getrokken. Bij het onderzoek werden voorts Paul Groen en in een later stadium ing. Jan den Besten betrokken. Over één ding was men het eens; in de molen zaten een aantal onderdelen verwerkt die oorspronkelijk in een wipmolen dienst hadden gedaan. Zoals bekend was het in de 19e eeuw gebruikelijk dat bij de bouw van molens onderdelen van afgebroken molens benut werden. Immers die waren in de tijd van de mechanisatie en opkomende gemalen voldoende voorhanden. Maar van een wipmolen in een korenmolen in Oost-Brabant dat klonk op de een of andere manier toch anders en naar meer, althans in onze oren.

Restauratie
De "Martinus" moest nodig gerestaureerd worden, de vorige restauratie dateerde van 1979, en de Gemeente Boxmeer had met de diverse instanties overlegd en het bestek was gereed. Van het hele wipmolen-gebeuren had men op dat moment echter geen notie, zodat ondergetekende met een door Nico gemaakt uitvoerig rapport bij de gemeente op bezoek ging. Erg gelukkig was men in eerste instantie niet, maar men zag gelukkig toch in dat hier iets bijzonders aan de hand

Deze vloerbalk van de meelzolder is een oude kokerbalk van een wipmolen.

De typische constructie van het bovenwiel wijst op een bouwjaar van circa 1700.

was. Het huiswerk moest dus weer opnieuw gemaakt worden inclusief de gesprekken met de Rijksdienst. En niet zonder resultaat: alles wat oud was en maar enigszins behouden kon worden moest blijven. Het oorspronkelijke plan was b.v. om alle balken te vervangen, nu bleven zij gehandhaafd. Hittebehandeling en aangelaste koppen zouden worden toegepast.

Onderzoek

Het onderzoek naar onderdelen stond uiteraard niet stil. Zo waren we onderdelen tegengekomen waarvan het nu zeker was dat ze in een poldermolen hadden gezeten. Daarentegen hadden we van andere onderdelen slechts een vermoeden, deze vergden derhalve nader onderzoek. Een terugkomende vraag was echter hoe oud waren ze.

Zouden we dat weten, dan was het misschien ook mogelijk de ex-molen te traceren. Aan de hand van de bouw van het bovenwiel kwam men uit op ca. 1700 AD, maar hoe zat dat met de verwerkte balken? Om achter de leeftijd hiervan te komen werd de Stichting RING te Amersfoort ingeschakeld. Een dendrochronologisch onderzoek zou hier duidelijkheid in moeten brengen. In hun rapport verklaren zij dat de boom van waaruit de hoekstijl van de ondertoren (nu draagbalk) gemaakt is in de zomer/najaar 1706 AD is geveld. Deze datum komt dus mooi overeen met die van het bovenwiel.

Welke molen was het nu?

Nu wisten we intussen wel waar de onderdelen indertijd voor dienden en ook de leeftijd was bij benadering bekend, doch de prangende vraag bleef: uit welke molen kwamen ze. Nu was er al wel een indicatie. De constructie van het bovenwiel kwam volgens heer den Besten voor op molens langs de Linge. Mogelijkerwijs zou de molen dus ergens in de Betuwe gezocht moeten worden.

Nu bleek bij het aanschouwen van 'n kokerbalk, dat er zich een zwaluwstaart in bevond die in eerste instantie niet goed thuis te brengen was. De heer den Besten herkende echter de functie van deze zwaluwstaart. Hij was bedoeld voor een klos die op de losse kokerbalk rust om zo de koker meer steun te verlenen. Voorzover bekend, kwam een dergelijke voorziening, op een paar andere molens na, blijkbaar alleen voor op molens in de Tielerwaard en omgeving.

Nabij Vuren bevonden zich 5 wipmolens t.w. 2 voormolens aan het eind van de wetering bij de Waal en 3 achtermolens waaronder de Mertse molen langs de Zijving. Deze molens bemaalden de Herwijnse polder. Over de Mertse molen werd in 1708 vergaderd of deze

De kapspanten zorgen voor een typische, bolle vorm van de kap.

vervangen zou moeten worden. Wat het resultaat hiervan was is niet bekend wel dat hij in 1860 gesloopt werd. De heer J. Knegt van de Achterste Hellouwse molen, waarvan de koker ook een dergelijke constructie heeft, heeft in het tijdschrift Den Oude Dijk de geschiedenis van genoemde molens beschreven.

Gezien de datum van sloop en mogelijke restauratie c.q. herbouw, de niet alledaagse zwaluwstaart in de kokerbalk en de constructie van het bovenwiel gaat men er vooralsnog vanuit dat een deel van de onderdelen in de “Martinus” afkomstig is van de Mertse molen bij Herwijnen.

Maar of dit nu voor 100% zeker is? Immers, ook hier is de wens de vader van de gedachte. Mogelijk dat de toekomst nog nadere gegevens aan het licht brengt. Tot dan kunnen we tegen onze bezoekers zeggen dat de wipmolen in onze korenmolen in het Land van Cuijk met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid afkomstig is uit de Betuwe. Of voor degenen die dit nog te vaag vinden en toch liever een naam horen, dan zeggen we maar met enige scepsis: “De Mertse Molen”.

Tekst: Frits Harteman

Bronnen:

Rapport: Molenbouwhistorisch onderzoek bergkorenmolen te Beugen
Nico Jurgens, Valkenswaard, 28 juli 1993

Molinologie nr.15, 2001 – Uitgave TIMS/nl-vl - Nico Jurgens
Chinees puzzelen in Noord-Brabants rijke molenverleden: Zeeland en Beugen

Molinologie nr.16, 2001 – Uitgave TIMS/nl-vl -Jan den Besten
Nogmaals de onderdelenpuzzel van Nico Jurgens in de molen “Martinus”te Beugen.

Rapport Ring –Amersfoort – juni 1996

Artikel van J. Knegt, ongedateerd

Verenigingsblad Den Ouden Dijk – Herwijnen – 27 oktober 2002
J. Knegt - *De Mertse molen 1709-1860-heden*

De draagbalk, een hoekstijl van de vroegere wipmolen.

2007: het jaar van de molen

Het jaar 2007 is door de vereniging De Hollandsche Molen uitgeroepen tot jaar van de molen. Om ook de molens in ons werkgebied in de schijnwerpers te zetten is er bij het jaarlijkse molenaarsoverleg besloten om een werkgroep samen te stellen die een eerste aftrap gaat doen en een plan naar buiten gaat brengen. De werkgroep bestaat uit: Peter Simons, Paul Verheijen, Hans Heijs en Walter Cornelissen. Op 28 november is er een extra overleg geweest met de aanwezige molenaars en is het voorstel besproken wat ter tafel lag. Het voorstel is om verspreid over het jaar 2007 vier activiteiten te organiseren, de molens in het werkgebied te clusteren tot vier groepen en elke activiteit te koppelen aan een thema. Elke groep heeft een contactpersoon nl. de molens in de gemeente Cuijk en Grave: Peter Simons, Noord-Limburg: Harry Kaak, gemeente Boxmeer: Paul Verheijen / Hans Heijs en gemeente Mill en Sint-Anthonis: Walter Cornelissen.

Iedereen is vrij om te doen wat hij zelf wil, het is geen moeten. Ook hoeven niet alle molens mee te doen. De toegewezen thema's zijn breed in te vullen: "de evolutie van de molens", "de geschiedenis van de molens in het Land van Cuijk en Noord-Limburg", "van boer tot bakker" en "de molens nu en in de toekomst". De werkgroep verwacht wel **voor 15 januari 2007** antwoord wat iedereen gaat doen en wanneer zodat wij ook het PR-werk in gang kunnen zetten. Het is de bedoeling dat het promoten van de activiteiten centraal geregeld gaat worden. Veel succes.

Walter Cornelissen

Ja, een brandblusser die hebben we!

Maar er ook wel eens mee geoefend?

Dat horen we vaak, maar hoe gaan we er mee om? Waar moet hij hangen? Wanneer moet hij gekeurd worden? Zijn ze allemaal hetzelfde? Hoe ontstaat nou eigenlijk brand?
Allemaal vragen die je zou kunnen stellen bij het woord brandblusser. Het werd de hoogste tijd om iemand te vinden die hier een antwoord op kon geven. Een mooie gelegenheid was het jaarlijkse molenaarsoverleg. Het bestuur had de heer Paul de Kort uitgenodigd die ondercommandant van de Boxmeerse brandweer en tevens hoofd van de bedrijfsbrandweer van Intervet is.

Om een klein beetje aan de molenaars duidelijk te kunnen maken, had Paul een theoretisch verhaal en ook een praktisch gedeelte samengesteld. Bij het verhaal over het ontstaan van vuur werd er een driehoek op het bord getekend met bij de punten de woorden BRANDSTOF—ZUURSTOF—TEMPERATUUR. Deze drie zijn nodig om brand te krijgen. Om het vuur te doven hoeft er alleen maar één van de drie verwijderd te worden door bijvoorbeeld:

brandstof → je draait de gaskraan dicht
zuurstof → je sluit de ruimte af waarin de brand woedt
temperatuur → je koelt het vuur door er water op te gooien.

Dit zijn simpele antwoorden bij dit voorbeeld, maar in de praktijk is dit vaak anders. De brandstof verwijderen is vaak nogal moeilijk, het koelen met water gaat ook niet altijd omdat dit ook niet overal en in grote hoeveelheden voorhanden is. Het vuur doven door middel van zuurstofgebrek is vaak de beste optie. Hiervoor hebben we de brandblusser, die kan door middel van poeder, koolzuur of schuim de vuurhaard doven door de zuurstoftoevoer af te sluiten. En dit

Na de theoretische instructie was er de mogelijkheid om het gebruik van een brandblusser te oefenen.

kunnen we zelf doen in de eerste minuten van een brand, want vooral die eerste minuten zijn zeer belangrijk. Als het dan niet lukt om het vuur te doven zul je het over moeten laten aan de brandweer die natuurlijk inmiddels gewaarschuwd is. Nadat Paul de Kort nog heel veel meer had verteld over dit onderwerp was het de hoogste tijd om buiten eens een echt brandje te gaan blussen met de meegebrachte brandblussers. In de buitenlucht was een oefenbak van Intervet in de brand gezet en die mochten de aanwezige molenaars om beurten een keertje blussen.

Deze instructieavond over brand was zeer leerzaam. Onze hartelijke dank gaat uit naar Paul de Kort, Brandweer Boxmeer en Intervet.

Tekst en foto: Walter Cornelissen

De molenbiotoop

De Martinus te Beugen

Zoals zovele windmolens stond de Martinus ooit in het vrije veld, alleen het molenaarshuis zorgde voor enige windbelemmering, maar dat was uit een niet zo belangrijke windrichting. Inmiddels ligt deze molen al tientallen jaren aan de rand van de bebouwde kom, wat met zich meebrengt dat de windvang deels door huizen wordt verminderd. De huizen vormen hierin een grotendeels constante factor, maar, U raadt het al, van bomen kan dit meestal niet gezegd worden. Soms verandert de biotoop in positieve zin, zoals een aantal jaren terug toen we, onder andere met hulp van een aantal collega-molenaars, twee grote bomen op het zuiden gekapt hebben. Als we de balans opmaken moeten we jammer genoeg concluderen dat het de laatste jaren in de windrichtingen west tot noordwest er sterk op achteruit is gegaan, wat bovendien de zichtbaarheid van de molen vanuit het natuurgebied De Vilt nadelig beïnvloedt. We mogen echter niet onvermeld laten dat de directe buren bij het onderhoud van hun tuin goed rekening houden met de molen.

Ten zuidwesten van de molen ligt nu nog de niet meer gebruikte bouwwerf van bouwbedrijf Martens. Er zijn momenteel plannen om dit terrein om te vormen tot een open park en tevens een oud kerkepad, dat vroeger langs de molen naar het dorp gelopen zou hebben, in ere te herstellen. Naar informatie van de dorpsraad is de provincie inmiddels al ter plekke geweest om de situatie te bekijken. Als de inspraakprocedures voorspoedig verlopen, hoopt men in 2007 te beginnen met de werkzaamheden en deze in 2008 te voltooien. We hopen dat, mocht het zover komen, er bij de inrichting alleen lage beplanting gebruikt zal worden. Op die manier kunnen verfraaiing van de molenomgeving en biotoopverbetering hand in hand gaan.

Streefsituatie

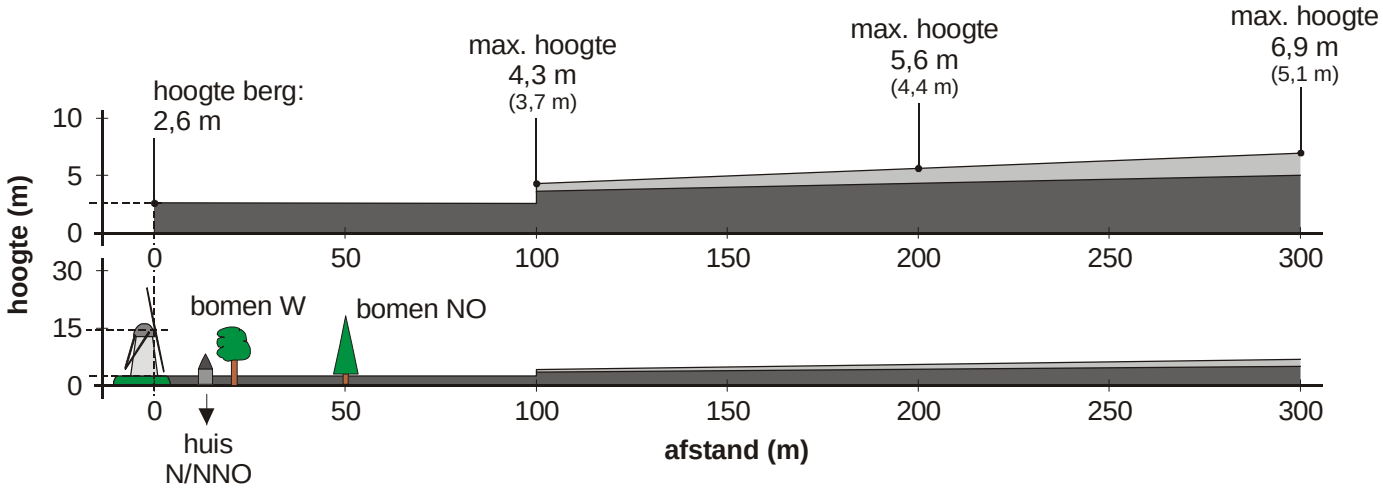

Berekening van de maximale objecthoogte: de molen is een bergmolen met een berg van 2,6 meter. De askophoogte komt voor deze molen op 14,7 meter. Volgens de normen voor open terrein is het donkergrijze gebied de toegestane objecthoogte, volgens de normen voor ruw terrein het donker- en lichtgrijze gebied. Bij de onderste figuur zijn de hoogte- en afstandschaal gelijk en zijn ter illustratie de molen en enkele hoge objecten uit de omgeving aangegeven, bij de bovenste figuur is voor de duidelijkheid de hoogteschaal 3x uitvergroot. De getallen geven de maximale objecthoogte op basis van ruw terrein aan, de getallen tussen haakjes slaan op de berekening voor open terrein.

Actuele situatie per windrichting

N-NNO: huis op ca. 25 m afstand
NO: hoge dennen (ca. 18 m) op 50-60 m afstand

W: Deze bomen zijn de afgelopen jaren behoorlijk doorgeschoten en geven nu veel windbelemmering.

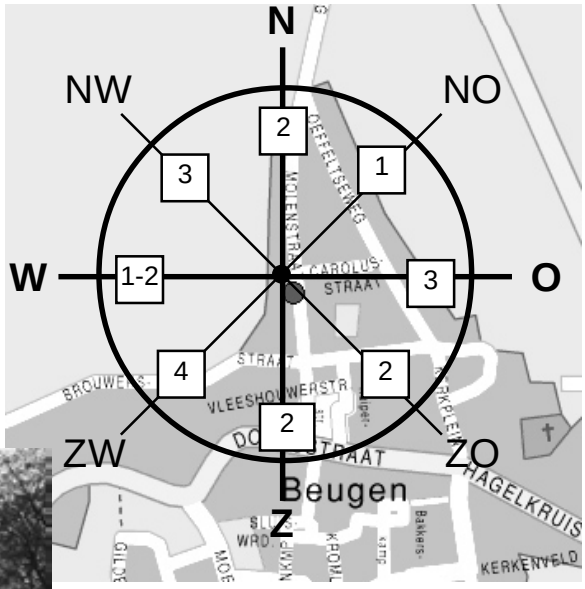

O: vrij zicht naar de straat

Z: houtwal wordt door molenaars zelf kortgehouden
ZW: tussen de populieren op ZZW en de bomen op W is gelukkig een “gat” voor de windvang

Beoordeling biotoop:
1 slecht
2 bedenkelijk
3 matig
4 aanvaardbaar
5 goed

Eindbeoordeling

Zo’n tien jaar terug was de biotoop van de Martinus nog matig tot aanvaardbaar te noemen. De begroeiing aan de westzijde was toen nog duidelijk lager, zodat bij de meest voorkomende windrichtingen de molen goed kon draaien en malen en de molen van de westelijke zijde van veraf al goed te zien was. In de loop van de jaren is dit helaas minder geworden. Aan de kant van het dorp is de situatie stabiel gebleven.
Door de Van Bussel-stroomlijning kan de molen nog goed draaien en met regelmaat ook malen. In de huidige situatie is de beoordeling bedenkelijk tot matig echter toch meer op zijn plaats.

Het is momenteel nog even afwachten wat voor vorm het geplande park op het zuidwesten precies gaat krijgen. Als we de van de positieve kant bekijken, is het een goede mogelijkheid om de windvang van deze zijde voor langere duur te behouden en eventueel zelfs te verbeteren.

Tekst en foto’s: Marko Sturm

Molenpoëzie

Uit het volgende gedicht blijkt dat de molenaars ook problemen hadden met de ambtenaren die hun belastinggelden kwamen innen volgens een opschrift in de molen van

BATHMEN

De molenaar die het ook uiterst zwaar had

O ambtenaar steun de molenaar
Diens strijd om 't bestaan is uitzonderlijk zwaar
Voor 't kleinbedrijf dreigt groot gevaar
Och heren spaart de molenaar

Energie controleurs stelt men thans aan
Doch windmolens laat men maar stille staan

K'Breng hulde aan de ambtenaar
Bij 't begin van het nieuwe jaar.
Voorwaar hij is een nobel man,
Indien hij helpt zo goed hij kan.

In oorlogstijd is het gewis verkeerd,
Zo men de productie centraliseert.
Wie elk dorp voor zich zelf laat zorgen,
Hoeft niet meer beangst te zijn voor morgen.

't Merk artikel is een gevaar,
Voor molenaar en handelaar
Men controleert den molenaar straf,
Doch neemt hem steeds meer omzet af.

Zorg Heren dat de molenaar leeft,
Wie weet hoe gauw men hem weer nodig heeft.

Overgenomen uit de verzameling gedichten en gezegden van Piet Geenen.

Natuur rondom de Bovenste Plasmolen

Natuurwandeling Sint-Jansberg

In het kader van het jaar van de molen organiseert Landschapsbeheer Groesbeek op zondag 22 april 2007 een speciale natuurwandeling ‘rondom de molen’. De wandeling, gelegen in het voetspoor van de molenaar, voert langs de verschillende waterlopen, bronnen en vijvers, op landgoed de St.-Jansberg, die voor de aandrijving van de Bovenste Plasmolen zorgen. Tijdens deze wandeling zal uitleg worden gegeven over de oorsprong en het gebruik van deze wateren. Ook de relatie van de bronnen in het stuwwallengebied met de typische kwelwaterindicators en de Romeinen zal aan bod komen. Tevens zal duidelijk worden gemaakt, hoe de Plasmolen aan zijn naam is gekomen. Met een beetje geluk zien we de ijsvogel, die zich graag ophoudt bij deze vijvers. Het bos is erg rijk aan vogels. Roofvogels als havik, sperwer en buizerd broeden er jaarlijks. Ook diverse spechtensoorten kun je er waarnemen. De flora is ook erg bijzonder, diverse eiken en beuken van minstens tweehonderd jaar oud zijn er te vinden. Ook reusachtige exemplaren van de haagbeuk springen in het oog. In het voorjaar wordt de wandelaar er aangenaam verrast door grote bloemtapijten van bosanemoon en speenkruid. In het molendal kan men nog daslook en aronskelk vinden terwijl men in het bronnengebied nog zwarte rapunzel en goudveil kan aantreffen. De met houtwallen omgeven landbouwgronden worden doorsneden door enkele prachtige “holle” wegen. De gidsen van Landschapsbeheer Groesbeek (LBG) zullen de wandelaars hierop wijzen, maar ook zullen ze de plannen van Natuurmonumenten, eigenaar van het gebied, met de Jansberg naar voren brengen. De wandeling zal ongeveer 2 tot 2,5 uur duren. Ook kinderen zijn van harte welkom, voor hen hebben we speciaal een kindergids.

Een ijsvogel bij de Bovenste Plasmolen

De waterlopen van de Bovenste Plasmolen (foto) staan centraal bij de wandeling

De aanvang van deze gratis wandeling is op zondag 22 april om 14.00 uur op de parkeerplaats aan de rijksweg tegenover het bowlingcentrum in de Plasmolen. Uiteraard is de Bovenste Plasmolen die dag vol in bedrijf en kunt U deze ook op eigen gelegenheid bezoeken.

Meer informatie bij Peter Pouwels, molenaar Bovenste Plasmolen, tel. 024-3974266.

Tekst en foto’s: Peter Pouwels

Aan de licht

Peter Pouwels

Mijn naam is Peter Pouwels, vrijwillig molenaar op de Bovenste Plasmolen, samen met vrijwillig molenaar Karel Siebers en machinist Theo van den Berg.

Ik ben 46 jaar, geboren en getogen in Groesbeek en getrouwd met Carla. Samen hebben we twee kinderen Eline (16 jr) en Martijn (14 jr). In mijn dagelijks leven ben ik werkzaam als onderhoudsmonteur bij SCA in Heijen, waar we incontinentieproducten maken.

In 2002 ben ik begonnen met mijn opleiding voor vrijwillig watermolenaar, welke ik in 2004 met succes heb afgesloten, sindsdien ben ik begonnen aan de opleiding “voor de wind”. Dit om te laten zien dat niet alle watermolenaars hoogtevrees hebben, of kaplaarzen dragen. Buiten de reguliere draaidagen op de Bovenste Plasmolen kun je mij regelmatig op de woensdagmiddag aantreffen op De Reus in Gennep, waar ik onder toezicht van vrijwillig molaar Harry Kaak aan de licht sta.

Tot voor een half jaar geleden wist ik niet precies hoe ik besmet ben geraakt met het molenvirus. Als kind had ik al belangstelling voor alles wat met techniek te maken heeft, en ook de natuur boeide mij enorm. Ook ben ik ontzettend geïnteresseerd in de cultuur en historie, voeg je al deze ingrediënten samen, dan kom je bij een échte watermolenaar terecht. Op uitnodiging van Hans Titulaer ben ik begonnen aan de wind, op de standaardmolen van Batenburg. Waarom ik na watermolenaar door ben ‘geschoten’ naar windmolenaar was voor mij een raadsel, echter door een andere hobby van mij n.l. genealogie (stamboomonderzoek) ben ik erachter gekomen dat ik in rechte lijn afstam van de “Mulders” van de Noordermolen in Groesbeek. Het is dus geen virus, maar het zit in de genen, oftewel het bloed kruipt waar het niet gaan kan.

Peter Pouwels op de torenmolen van Zeddam

Behalve vrijwillig molenaar ben ik ook natuurgids bij het IVN Maas en Niers en Landschapsbeheer Groesbeek, zie www.landschapsbeheergroesbeek.nl

Molens in de regio

De Nooitgedacht te Afferden

Over deze molen vallen geen bijzonderheden te melden. In de regel draait de molen op vrijdag van 13:00 tot 16:00 uur.

De Martinus te Beugen

Sinds het verschijnen van het laatste nummer van de Molenvriend valt er niet veel nieuws te vertellen wat de molen betreft. Alles loopt naar wens en er zijn geen tekenen aan de horizon die wijzen op naderend onheil. We zijn, zoals eerder vermeld, bezig met het maken van een buil. De werkzaamheden vorderen, maar erg hard opschieten doet het nog niet. De aandrijving vanaf de luitafel is gereed. Het aandrijfwiel kan d.m.v. een hefboom op de luitafel gelaten worden.

Wat verder misschien wel het vermelden waard is, is het feit dat de brandweer van Oeffelt een oefening op de molen gehouden heeft. Om het zo natuurlijk mogelijk te houden had men een rookapparaat in de kapzolder gezet. Dit apparaat produceerde echter een zodanige hoeveelheid rook, dat deze als een grote wolk via het kruiwerk uit de kap bleef komen. Een oplettende inwoner van het dorp meende er goed aan te doen om 112 te bellen met de mededeling dat de molen in de brand stond. Het vuur was ook duidelijk door de steigergaten te zien (een flikkerende rode lamp). Toch een geruststelling voor ons dat men in het dorp op de molen let. Laten we hopen dat het nooit echt nodig zal zijn.

De Jan van Cuijk te Cuijk

Wat betreft de molen is er niet veel bijzonders te melden.
Afgelopen maanden zijn de vrijwilligers vrijwel iedere zaterdag en op enkele doordeweekse dagen in de weer geweest op de molen. Onlangs heeft een delegatie van de gemeente waaronder de verantwoordelijke ambtenaar, de wethouder en enkele raadsleden de molen bezocht. Gesproken is onder andere over het onderhoud en de molenbiotoop. Wat betreft de biotoop kan gemeld worden dat hierin snel verbetering zal komen. Er zullen diverse bomen gerooid worden. Voor de bosschage ten noordwesten van de molen (Moleneind) wordt eveneens een plan gemaakt dat de windvang moet gaan verbeteren. Dit geldt eveneens voor de bosschage ten oosten van de molen.

De Bergzicht te Gassel

Door de molenmaker zijn de kruipalen vervangen, aangezien de koppen al behoorlijk weggerot waren. Jan van Haren wacht nog op het advies van Nienhuis van de Rijksdienst om het riet van de kap te laten repareren.

Af en toe wordt er nog wat gemalen maar voor het overige is het hier tamelijk rustig met het molenwerk.

De Reus te Gennep

I.v.m. de ingediende aanvraag met betrekking tot de meerjarenbegroting voor onderhoud van deze molen, heeft monumentenzorg om aanvullende/ondersteunende foto's gevraagd van de toestand van de bestaande potroede (buitenroede) en van het metselwerk van het stoomhok. Deze foto's zijn digitaal gemaakt en naar Zeist verzonden.

De Mariamolen te Haps

Helaas hebben we geen mededelingen ontvangen.

De Gerarda te Heijen

Bij de Heijense molen zijn eveneens i.v.m. de meerjarenbegroting van het onderhoud aanvullende/ondersteunende foto's naar monumentenzorg verzonden van het bovenwiel, de baansteen, muren en deuren van de inrijpoort en muren van de galerij.

De Lindense stellingmolen te Katwijk

Er is deze keer niet zoveel te melden. Peter Simons heeft twee zeilen met hydrolien behandeld. De askop loopt iets aan op de voorkeuvelensbalk. Verder draait de molen zijn rondjes en worden de gebruikelijke klusjes gedaan.

De Vooruitgang te Oeffelt

In opleiding is Wim van de Brink uit Uden. Hij zal in het voorjaar het toelatingsexamen afleggen. Verder draaien nog 4 leerlingen uit de regio Rosmalen tijdelijk mee.
Ook is Gerd Hage (Kalkar) in opleiding. Hij begint aan de laatste spurt naar het getuigschrift.

De Korenbloem en watermolen te Oploo

De terreinen rond de molenkolk van de watermolen zijn helemaal opnieuw aangelegd. Een en ander is ook gebeurd om de molenkolk regelmatiger en beter op te schonen. Met name lisdodden en ongelijkbladig vederkruid laten de molenkolk volgroeien en daardoor dichtslibben. Eén brug is geheel vernieuwd, van een andere de loopplanken, de derde brug wordt binnenkort aangepakt. Op gevaarlijke punten zijn afscheidingen geplaatst. Rond de molen wordt het zgn. Tôntjepad aangelegd welk pad samen met de herinrichting van het terrein op zondag 12 augustus 2007 wordt geopend.
De werkzaamheden zijn geheel door vrijwilligers van het St.-Matthias-gilde en de molenstichting uitgevoerd.

In de Korenbloem komt een nieuwe vloer op de meelzolder. Verder wordt de molen aangepast om te kunnen functioneren in het project graancirkel. De activiteiten van dit project zullen in de zomer van 2007 plaatsvinden.

De Bovenste Plasmolen te Plasmolen

In verband met de winterstop van deze molen valt er momenteel niets te melden. Wel vermeldenswaardig is de aankondiging van een natuurwandeling, zie hiervoor het betreffende artikel.

Luctor et Emergo Rijkevoort

Er is een begin gemaakt met het “vogelvrij” maken van de kap, er is gaas tussen de roosterhouten geplaatst en de bovenkant van de kuip is ook afgedicht. Beijk heeft de penbalk wat naar voren gebracht omdat de askop tegen het windbord aanliep, deze loopt nu vrij. Van het bovenwiel zijn een stuk of 20 losse kammen vastgezet.

Op de spruit van de Luctor et Emergo wordt dakleer aangebracht.

Van Peter Simons hebben de molenaars enkele oude zeilen gekregen, deze zijn gebruikt voor het repareren van touwwerk van de eigen zeilen. Iemand uit het dorp heeft een oude werkbank aangeboden. Verder heeft een boer uit Rijkevoort – De Walsert tarwe aangeboden om te malen. Toen dit voor de eerste maal werd geprobeerd kwam de tarwe door de steenbus op de maalzolder terecht en liep de taats van de bolspil binnen 5 minuten gloeiend heet. Hierop heeft Beijk de bolspil afgedraaid en zijn de wiggen in de steenbus vervangen. Ook de pasbalk is opnieuw gesteld. Hierna ging het malen beter maar liep de taats toch nog heet. Omdat de leren riem van het lichtwerk in tweeën scheurde werd ook duidelijk dat de vonderbalk z'n langste tijd had gehad, ook deze wordt vervangen. Beijk heeft nu de rijn opnieuw ingegoten omdat deze scheef in de steen zat. En er is ook een nieuwe riem aangeschaft. Tegelijkertijd heeft Beijk de lange spruit, een oude Fransen-roede, met dakleer bedekt tegen inwerkend hemelwater.

Voor de komende winter zijn er twee elektrische straalkachels geïnstalleerd, wat weer tot gevolg had dat de toch al in slechte staat verkerende aardlekschakelaar vervangen moest worden. Ook zijn er enkele lampen bijgeplaatst op diverse zolders en bij het halslager, daarnaast zijn enkele stopcontacten gerepareerd. Tussen de neuten van de koningspil in de ijzerbalk zat speling waardoor de spil erg rammelde tijdens het draaien. Na het opheffen van deze speling behoorde ook het gerammel tot de verleden tijd. Bij de hanetree is een extra handgreep aangebracht. Een oud wiel waarmee is geprobeerd elektriciteit op te wekken is weer in elkaar gezet en hangt nu aan het plafond van de begane grond. Inmiddels is een kerstverlichting, in de vorm van een ster, op de romp aangebracht.

De Heimolen te Sint-Hubert

Op de Heimolen hebben de molenaars een rustige herfst achter de rug. De molen draaide bijna wekelijks en over de wind en de richting was weinig te klagen. Om de molen een beetje op te vrolijken zijn er boven de invaart twee steunen geplaatst waarin de Nederlandse en Brabantse vlag gestoken wordt als de molen draait. In het kader van de veiligheid is men begonnen om trapleuningen te plaatsen. Hierbij worden eikenhouten staanders van een oud bankstel gebruikt, aangevuld met vurenhout met een eiken kleurtje. De trap naar de steenzolder is dan wel oud en uitgesleten maar je kunt er veilig gebruik van maken. Langs deze weg willen de molenaars iedereen een gezond en goed molenjaar 2007 toewensen.

De Rust na Arbeid te Ven-Zelderheide

Momenteel zijn er geen bijzonderheden te melden.

De Hamse Molen te Wanroij

Zoals in een eerdere editie van deze rubriek vermeld, werd alleen de standerdkast van de molen door de (in de grond geplaatste) schijnwerpers beschenen. De schijnwerpers zijn nu verplaatst en er wordt nu bekeken of ze nu goed staan, of nog verder naar achter moeten. Als het goed is wordt de molen dan met wieken en al belicht.

Inmiddels is er toestemming van de gemeente om een toilet aan te leggen, men is al begonnen met het aanleggen van waterleiding en afvoer. Tijdens de diverse werkzaamheden maakt de molen toch zijn rondjes.

Tekst: Mari Goossens en Marko Sturm
Foto: Mari Goossens

Molenbezoek in de regio

Ronde stenen bergmolen "Nooitgedacht" te Afferden
Openingstijden: vrijdagmiddag 13:00 tot 16:00 uur
Molenaar(s): Harrie Beijk en Harry Kaak
Telefoonnummer(s): resp. 0485-531910 en 0485-516619

Ronde stenen bergmolen "Martinus" te Beugen
Openingstijden: zaterdagmiddag van 14:00 tot 17:00 uur
Molenaar(s): Frits Harteman; Hans Heijs en Marko Sturm
Telefoonnummer(s): resp. 0485-572271; 0485-577330 en 0485-573616

Ronde stenen bergmolen "Jan van Cuijk" te Cuijk
Openingstijden: zaterdag 9:30 tot 16:00 uur
Molenaar(s): Stefan Willems
Telefoonnummer(s): 0485-318028

Achtkante bergmolen "Bergzicht" te Gassel
Openingstijden: zaterdag van 10:00 tot 17:00 uur, diverse doordeweekse dagen
Molenaar(s): Jan van Haren
Telefoonnummer(s): 0486-472419

Ronde stenen bergmolen "De Reus" te Gennep
Openingstijden: woensdagmiddag van 13:00 tot 16:00
Molenaar(s): Harry Kaak en Jan Coopmans
Telefoonnummer(s): resp. 0485-516619 en 0485-511760

Zeskante bergmolen "Mariamolen" te Haps
Openingstijden: zaterdag- of zondagmiddag van 15:00 tot 18:00 uur
Molenaar(s): Don Werts; Robbert en Sytske Verkerk
Telefoonnummer(s): resp. 0485-322460 en 0485-313647

Achtkante bergmolen "Gerarda" te Heijen
Openingstijden: zaterdagmiddag van 13:00 tot 16:00 uur
Molenaar(s): Harry Kaak
Telefoonnummer(s): 0485-516619

Achtkante stellingmolen te Linden / Katwijk
Openingstijden: zaterdagmorgen van 09:30 tot 12:30 uur
Molenaar(s): Peter Simons
Telefoonnummer(s): 0485-313673

Ronde stenen bergmolen "De Korenbloem" te Mill
Openingstijden: niet geopend voor bezoek (in restauratie)
Molenaar(s): geen

Ronde stenen bergmolen "De Vooruitgang" te Oeffelt
Openingstijden: zaterdagmorgen van 10:00 tot 13:00 uur (winter) of 9:00 tot 12:00 uur (zomer)
Molenaar(s): Theo van Bergen en John Houben
Telefoonnummer(s): resp. 0485-361718 en 0485-320994

Standerdmolen "De Korenbloem" te Oploo
Watermolen te Oploo
Openingstijden: zaterdagmorgen van 09:00 tot 12:00 uur
Molenaar(s): Jan van Riet; Piet Geenen
Telefoonnummer(s): resp. 0485-383551 en 0485-382891

"De Bovenste Plasmolen" te Plasmolen
Openingstijden: iedere tweede zaterdag van de maand van 11:00 tot 16:00 uur (van mei tot en met oktober)
Molenaar(s): Karel Siebers en Peter Pouwels
Telefoonnummer(s): resp. 024-6963357 en 024-3974266

Ronde stenen stellingmolen "Luctor et Emergo" te Rijkevoort
Openingstijden: zaterdagmiddag van 14:00 tot 17:30 uur
Molenaar(s): Mari Goossens en Paul Verheijen
Telefoonnummer(s): 0485-573815

Ronde stenen bergmolen "De Heimolen" te Sint-Hubert
Openingstijden: zaterdagmiddag van 14:00 tot 17:00 uur
Molenaar(s): Harry Daverveld en Walter Cornelissen
Telefoonnummer(s): 0485-453353 en 0485-478818

Ronde stenen bergmolen "Rust na Arbeid" te Ven-Zelderheide
Openingstijden: zaterdagmiddag van 13:00 tot 17:00 uur
Molenaar(s): Ludger Pauls
Telefoonnummer(s): 0485-515789

Standerdmolen "De Hamse Molen" te Wanroij
Openingstijden: zaterdag van 10:00 tot 14:00 uur
Molenaar(s): Jan Selten en Jos Verberk
Telefoonnummer(s): resp. 0485-452587 en 0485-578243

N.B. De openingstijden zijn slechts een indicatie. In sommige gevallen is/zijn de molenaar(s) niet of op een ander tijdstip aan wezig. Wilt u zeker zijn van een bezoek aan de molen, dan adviser en wij u telefonisch contact op te nemen met de desbetr effende molenaar(s).

(advertentie)

bol
accountants teamplayers

Boxmeer
Spoorstraat 73, 5831 CK Boxmeer
Postbus 142, 5830 AC Boxmeer
T: (0485) 56 12 00
F: (0485) 56 12 05
E: info@bolaccounts.nl
I: www.bolaccounts.nl
Ook gevestigd in Schijndel en Venray

persoonlijk professioneel prestatiegericht

(advertentie)

BEIJK

molenmakers
houtrestaurateurs

Beijk Molenbouw BV
Rimpelt 15a
5851 EK AFFERDEN
tel. 0485-531910
fax 0485-532305

(advertentie)

Als je vooruit wilt in de veehouderij,
kom dan eens met Hendrix praten.

Natuurlijk moet uw voerleverancier verstand hebben van voer. Maar hij moet ook met verstand van zaken kunnen meepraten over huisvesting, gezondheid, bedrijfsontwikkeling en milieu. Want uw bedrijfsresultaten hangen van veel meer af dan van voer alleen.
De Legpluimveegroep durft verder te kijken dan het voer dat zij leveren. Zij hebben een praktische kijk op hoe je een boerenbedrijf gezond kunt houden, nu én in de toekomst. Dat wordt des te belangrijker nu het er steeds meer om draait om de kosten te beheersen.

Hendrix

Legpluimveegroep
Hoofdstraat 4
6598 AD Heijen
telefoon 0485-490777

a nutreco company